

# In Saksen is extreem-rechts geworteld

[Achtergrond](#) - 28 augustus 2018 - Auteurs: Marja Verburg, Wiebke Pittlik

Het woord pogrom is herhaaldelijk gevallen, bij de omschrijving van de rellen in Chemnitz in de Duitse deelstaat Saksen, zondag en maandag. Hooligans, neo-nazi's en boze burgers gingen de straat op nadat een man was doodgestoken tijdens een ruzie. Heidenau, Bautzen, Freital; Saksen is al vaker opgefallen door extreem-rechtse excessen.

Waarom juist daar?

Na de dood van een 35-jarige man riepen hooligans zondag via Facebook op om te demonstreren in het centrum van Chemnitz. Ze wilden 'laten zien wie het in de stad voor het zeggen heeft'. Honderden mensen kwamen, een deel van hen viel migranten en de politie aan. In verband met de steekpartij waarbij de 35-jarige man omkwam, zijn maandag een Syriër en een Irakees gearresteerd.

Ook maandagavond kwam het tot rellen in Chemnitz. Enkele duizenden mensen deden mee aan een demonstratie van de rechtse beweging Pro Chemnitz. De beweging Chemnitz Nazifrei bracht ongeveer duizend tegendemonstranten op de been. Mannen in het zwart gooiden met vuurwerk en stenen, achttien demonstranten en twee agenten raakten gewond. In een [videoreportage](#) van Spiegel Online is te zien hoe ook journalisten werden belaagd. De politie heeft tien mensen aangehouden voor het brengen van de Hitlergroet. Beide avonden had de politie de situatie nauwelijks onder controle.

Veel Duitsers, ook in Saksen, zijn zich rot geschrokken van de beelden uit Chemnitz. De woordvoerder van de bondsregering zei maandag dat 'we zulke klopjachten op mensen die er anders uitzien, niet accepteren'. De uitbarsting van volkswede in Chemnitz doet denken aan het geweld tegen buitenlanders in de jaren negentig, zoals in Hoyerswerda en Rostock-Lichtenhagen ([zie: Naslagwerk Geschiedenis](#)).

'Alweer Saksen'

Duitse media koppen na de rellen in Chemnitz met '[Alweer Saksen](#)': de neonazi-rellen van de afgelopen jaren in [Heidenau](#) en [Bautzen](#); de [Gruppe Freital](#), veroordeeld voor terreuraanslagen op vluchtelingen en politici; de wekelijkse demonstraties van anti-islambeweging Pegida in Dresden; en vorige week nog de [belemmering van een televisieploeg](#) door de politie bij een Pegida-

demonstratie in Dresden - het gebeurde allemaal in Saksen.

41 procent van de Saksen vindt dat Duitsland 'één sterke partij nodig heeft die de volksgemeenschap als geheel belichaamt'

Rechts-extremisme is al langer een probleem in de Oost-Duitse deelstaat. Uit de jaarlijkse [Sachsen-Monitor](#) bleek eind 2017 dat inwoners van Saksen weinig vertrouwen in hun politieke instituties hebben, vaak met rechts-radicalen standpunten instemmen en dat er veel vreemdelingenhaat is. Zo zei 56 procent van de ondervraagden dat 'Duitsland door de vele buitenlanders onder gevaarlijk veel buitenlandse invloed' is komen te staan en 41 procent vindt dat Duitsland 'één sterke partij nodig heeft die de volksgemeenschap als geheel belichaamt'. De meerderheid van de Saksen geeft aan geen contacten met buitenlanders te hebben. Slechts 21 procent denkt dat het politici iets kan schelen wat normale mensen vinden.

'Antidemocratisch potentieel'

Een ander probleem is dat het politieke midden extreem-rechtse ideeën steeds normaler lijkt te vinden. Tussen de rechts-extremisten en de hooligans in Chemnitz liepen ook 'gewone burgers' mee, melden Duitse media. Uit de studie '[Die enthemmte Mitte](#)' van de universiteit Leipzig uit 2016 blijkt dat in het midden van de samenleving een steeds groter antidemocratisch potentieel groeit. Daarbij spelen ook de slechte economische situatie en een gebrek aan [sociale samenhang](#) in Oost-Duitsland een rol. Een van de onderzoekers: "Bij nazi's en rechts-extremisten denk je snel aan de randen van de samenleving. Dat klopt niet, de ideologie van het 'volkse denken' is wijdverbreid."

Het extreem-rechtse geweld is volgens cijfers van de veiligheidsdienst Verfassungsschutz in Saksen niet groter dan in andere Oost-Duitse deelstaten. Maar uit een vergelijking van de [Sachsen-Monitor](#) van 2016 met een landelijke studie blijkt dat de mensen in Saksen wel duidelijk racistischer, nationalistischer, antisemitischer en anti-islamitischer zijn dan in de rest van Duitsland.

Rechtsextremistische Gewaltdaten in den Bundesländern im vergangenen Jahr - eine Übersicht von [@dpa\\_infografik](#).  
[pic.twitter.com/cwujZLsPV](https://pic.twitter.com/cwujZLsPV)

— dpa (@dpa) 28 augustus 2018

Oorzaken

Dat er iets aan de hand is in Saksen, bleek ook bij de Bondsdagverkiezingen in

september. De rechts-nationalistische AfD werd er de grootste partij. Vandaag blijkt [uit een peiling](#) dat de AfD in de peilingen voor de deelstaatverkiezingen van 2019 op 25 procent staat, als tweede partij achter de CDU (30 procent). Bij de deelstaatverkiezingen in 2014 haalde de AfD nog 9,7 procent.

## Conservatieve politici in Saksen hebben extreem-rechts jarenlang gebagatelliseerd

Dat Saksen meer problemen heeft met rechts-extremisme, is geen toeval, betogen onderzoekers al een aantal jaar. Het heeft te maken met het conservatieve klimaat in de deelstaat. Al sinds de val van de Muur in 1989 bestaat er een actieve neonazi-scene en de extreem-rechtse NPD zat 10 jaar lang in het Saksische deelstaatparlement (lees meer over de rechtse-radicalen structuren in Saksen bij [tagesschau.de](#)). Conservatieve politici in Saksen - sinds de *Wende* is de CDU er de grootste regeringspartij - hebben extreem-rechts jarenlang gebagatelliseerd. Ook minister-president Michael Kretschmer (CDU) krijgt na zijn [eerste lauwe reactie](#) op de rellen in Chemnitz dit verwijt.

De deelstaat heeft bovendien een zwakke democratische traditie. Dat geldt ook voor andere Oost-Duitse deelstaten, die pas sinds het einde van de DDR-dictatuur in 1990 onderdeel uitmaken van de Duitse democratie. Maar in Saksen is het democratisch bewustzijn nog zwakker. Het blijkt bijvoorbeeld bij deelstaatverkiezingen, waar de opkomst doorgaans lager is dan in de rest van Oost-Duitsland. Een deel van Saksen werd ten tijde van de DDR spottend het *Tal der Ahnungslosen* (het dal van de onwetenden) genoemd, omdat de West-Duitse TV niet was te ontvangen.

## Vergrootglas

De Tweede Wereldoorlog speelt ook een rol: de herinnering aan het [bombardement op Dresden](#) door de geallieerden in 1945 zorgt voor een gevoel van slachtofferschap, dat verwerking van het nazi-verleden bemoeilijkt.

Onderzoekers dragen nog een oorzaak aan: in Saksen is al jaren te weinig aandacht voor wat in Duitsland 'politische Bildung' heet: politieke vorming en [democratische scholing](#), waar Duitsland sinds de Tweede Wereldoorlog veel belang aan hecht. Daar wil de deelstaat, mede naar aanleiding van de resultaten van de Sachsen-Monitor, [verandering](#) in brengen. (Lees daarover meer bij [Spiegel Online](#))

Omdat de vraag waarom nu juist in Saksen zoveel rechtse ressentimenten zijn in Duitsland steeds weer rijst, brachten de journalisten Heike Kleffner en Matthias Meisner de bundel '[Unter Sachsen](#)' uit, waarin experts vanuit allerlei disciplines

juist op die vraag ingaan. De conclusie luidt dat rechts geweld weliswaar geen puur Saksisch probleem is, maar “dat in Saksen als onder een vergrootglas problemen zichtbaar worden die ook in andere delen van Duitsland en Europa bestaan”.

*Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).*

*Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/27645/in-saksen-is-extreem-rechts-geworteld>*